

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTOV
Неделя, 08 Януари 2017 11:51

Днес сутринта беше минус 11 градуса. Студ и сняг. Няма как да не пуснем духалката или да не включим климатика на по-топло. Пък като дойде сметката за тока ще му мислим.

Ключалката на колата беше замръзнала и взех автобуса. Прекосих града, оглеждах се вляво и вдясно, но не видях един комин да пуши.

После минах по едни заледени пътеки между къщи и блокове, хората пристъпваха едва едва – не видях едно въгленче по леда.

Едно време предвидливите домакини изсипваха сгурта от печките по пътечките и така броят на падналите рязко намаляваше.

Та да се върнем във времето на печките – и те имат място в пловдивската история.

Градът е с добро местоположение – намира се на по-малко от ден път от родопските гори. Имам предвид един ден преход с магаренце, натоварено с дърва за огрев. И борина, предполагам.

Открай време сме си имали и цигани – одунджии, които да поемат дървата, да ги нарежат, да ги нацепят, да ги пренесат. Да се погрижат и за кююра.

Е, мини нямаме наблизко, най-близките в периметъра на Пловдивската търговско-индустриална камара към 1930-а година са били в Хасковско и Казанлъшко.

През 30-те години в града е имало около 20 склада за „Дърва за отопление и каменни въглища“. Най-много са били в района на Пипиниерата, имало е до църквата „Света Петка“, на мястото на „Тримонциум“, няколко са в Католишката махала...

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV
Неделя, 08 Януари 2017 11:51

През 50-те години остана едното „Топливо“.

От времената на „Топливо“ си спомням разговори на по-възрастните хора за това какви въглища да купят за зимата – чукуровски или пернишки? По едно време пуснаха донбаски, вносни. После се появиха брикетите.

Хората бяха пестеливи, трепереха над всяко кюмюрче. Събираха внимателно даже черната прах, останала в края на зимата, пълнеха с нея фишеци от вестник и така я горяха. Да не стане зян.

Ако се върнем по-назад в годините, ще стигнем до оджаците – на двора и в кухнята, и до мангалите.

Виждал съм мангали – произведения на изкуството. Да ти е драго да ги сложиш в стаята си. Възрастни хора твърдят, че го ползвали не само за отопление, но и за готвене. Или поне за притопляне.

Мангалът се споменава в една поучителна пловдивска история. Беден човек отишъл при един от известните лихвари да иска заем. Поразговорили се, лихварят кандисал и броил парите. След което извадил цигара, почерпил клиента и го помолил за огънче.

Кредитополучателят, както бихме го нарекли днес, бръкнал в джоба и извадил кибрит. Тогава лихварят си поискал обратно парите – уж да ги преброи още веднъж. Взел ги и веднага ги заключил обратно в касата пред очите на слисания човечец.

- Не видя ли, че в стаята има мангал – обяснил провала на сделката лихварят.- А ти извади кибрит, за да направиш една клечка зян. На такъв човек не мога да поверя парите си...

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

Мангалът работи, без да да има нужда от комин. Значи е имало някаква технология – първо да се запали, да се издими, да остане само жар, да се затвори, за да не изгори бързо...

Що народ се изтовил от неправилно изгаряне на въглища...Стари пловдивчани си спомнят, че едно време в мангала се е бучвал голям пирон или стара подкова – за да няма отровен дим. Каква е връзката – не знам.

Мангалът е удобен, защото може да се мести. Идват ти гости и слагаш мангала в гостната. Тръгват си гостите – местиш мангала в спалнята.

Едно време българите за икономия се събираха да спят в една стая.

Ако някой искаше да спи в „студената стая”, можеше да си пренесе затоплена тухличка, увита в пешкир или във вестник. И аз съм спал с такава тухличка – римска, плоска.

Разделното спане е характерно за богатите. Останалите чак при социализма, когато тръгна евтиното парно, се научиха какво е това „детска спалня”, примерно.

Още може да се намерят стари богатски къщи с кахлени печки – стана дума за тях, когато описвахме къщите срещу Тримонциум.

В къщата на Хаджипетрови на Сахат тепе пък имали една от най-модерните за времето си система за отопление. Мимо Хаджипетров разказа как при строежа на къщата през 1929 година в подземния етаж се изгражда цяла стая, облицована с дебела ламарина. В центъра на стаята е поставена голяма печка . Печката гори висококалорични антрацитни въглища, които предварително се обработват по специален начин, за да вдигнат висока температура.

В стаята става нетърпима жега, въздухът се загрева и тръгва по специално изградени

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

въздуховоди. Така се загрева цялата къща.

Печката е с марка „Партам”, варненско производство. Фабрикантът се казва Партамян.

Пловдив обаче също е прочут с печките си.

Пловдивските печки, известни в цяла България през 50-те и 60-те години, са произвеждат във фабрики, които държавата е национализирила.

Още има хора, които си спомнят за фабриканта Драгомир Цанков, за Амбарев. Какви фабриканти са били, след като целите им семейства са работели.

„Балкан” е прочута пловдивска марка печки.

В първия том на „Запомнете Пловдив” има разказ на Пенка Кукладжиева, която си спомня, че старият Амбарев, след като му взели фабриката, продължил да ремонтира своите печки в една барака на двора на „Гимназиална” – вместо да се прави на обиден. Точно той, като никой друг, е знаел какво трябва да се направи, за да се удължи животът им. И да продължи живота на марката.

От Юлий Славов знам, че ръководството на социалистическото вече предприятие не е подценявало труда на своя бивш собственик и се е съгласило да го зарежда с резервни части – специално със скари, които е било трудно да се възстановяват.

Пратили един ден младия инженер Славов да занесе поредната пратка скари на стария фабрикант. Господин Амбарев го поканил вкъщи и го заразпитвал – интересувал се от всяка машина. Работи ли още, къде е поставена, има ли някакви проблеми?

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

Разпитвал както баща разпитва за своите деца, които просто са заминали някъде на далеч.

След което се върнал в бараката да довърши поредния ремонт.

Та се чудя каква е тази държава, която може да прати в бараките такива хора – вместо да ги използва за всеобщото благо.

И дали светлото бъдеще, на което толкова се надявахме, не е било обречено още през декември 1947 година, когато в желанието си да се угоди на великия Съветски съюз, не сме възпроизвели една система, която не просъществува никъде в света.

Системата, според която печки може да прави само държавата. А фабрикантите, които са създали производството, да си стоят в бараките.

Сръчни хора работеха и в последната занаятчийска обител – Капана. Поне на три места са се правили кюнци, там се е намирала единствената или една от малкото машини в България, които могат да правят криви кюнци. Френска. Който не е имал печка, той не знае колко важно нещо е кюнецът – прав и крив.

Ако възкръснат едновременните майстори, сигурно за два часа биха научили иширетите на днешната „творческа индустрия“, която уж кипи там. Ама дали тези, които днес правят модерни инсталации, окачват шарени байрчета или продават капучино, биха се справили с един крив кюнец?

Колкото по-дълги бяха кюнците, толкова по-топло беше в стаята. За да се поддържат, трябваше поне веднъж в годината да се почистват от сажди, което беше невероятно мръсна работа, както и да се боядисват.

Боядисването ставаше с четка, която се топеше в някаква миризлива черна смес, после

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

се мина на бронз. Бронзовите кюнци веднага подобряваха дизайна на стаята.

По-късно се появиха емайлирани кафяви кюнци, които нямаха нужда от боядисване.

Та френската машина за криви кюнци в Капана, която сигурно била отпреди войната, започнала да се амортизира, и се наложило някой да направи нова машина. И се намерил такъв пловдивчанин – Георги Григоров помни името му, казва се Таньо Танев.

Пловдивското печкостроене има още върхове и по времето на социализма.

Когато излезе модата на нафтовите печки, най търсени бяха пловдивските „Балкан” и горнооряховските „Металургия”. За да се снабдиш с такава печка, трябваша сериозни връзки. Но уредиш ли се веднъж, нямаше повече нужда от цялата разправия с дървата и въглищата. Инвестираш в една или няколко туби, трябва още фуния, количка или шейна – ако искаш да се запасиш за по-дълго време.

Тук обаче има една подробност. Социалистическата икономика успя да произведе нафтова печка и то емайлирана, но не и дозатор за нафтата. Пловдивските печки всъщност дължаха славата си на френски дозатори.

Нафтовите печки бяха модни до момента, когато литър нафта струваше колкото една боза.

Следващият пловдивски хит станаха акумулиращите печки. Това бяха едни огромни тежки сандъци, в които имаше реотани и огнепорни тухли. Печката работеше през нощта – на евтината цена на тока, тухлите акумулираха топлина и я изпускаха бавно през деня.

Някои майстори измисляха свои отоплителни уреди – например чугунен радиатор с допълнително инсталирани реотани и пълнен с вода, която също акумулираше

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

топлината.

Много популярна в онези времена беше електрическата печка „Лъч“, чиито разтворени крачета създаваха усещането за модерен дизайн. Тази прочута печка обаче не беше пловдивска. Изместиха я духалките. Популярни духалки в началото на 90-те бяха „Де Лонги“, после пазарът бе завладян от китайците, но всъщност първите, които се появиха в началото на 70-те още, бяха съветски.

За кратко много известни бяха така наречените „платкови радиатори“ с пловдивската марка „Изгрев“. Вместо реотан при тях се загряваше голяма метална плоскост.

Много се надявах, че в Пловдив ще започне производството на климатици, но и този бизнес го дръпнаха китайците.

Забравихме за ерата на парното. То си остана май социалистическа направа. Да се уредиш с апартамент с парно си беше все едно да имаш вила на Бевърли хилз.

Десетина години живях на парно, та знам. Беше толкова топло, че се налагаше някой път да отваряме прозорците. Беше топло навсякъде в апартамента, а сметката беше някъде към 18 лева на месец.

След това взаимоотношенията ни с Топлофикация станаха толкова сложни, че се отказахме - целият блок. Поне аз не съжалявам. Макар жена ми да се ядосва, когато се прибере премръзнала, и я питам какво предпочита – демокрация с духалка или социализъм с парно за 18 лева?

На този въпрос много проверени демократи не издържат.

Аз поне – ако ме пита някой, бих избрал старата ни печка в кухничката на „Чирпан“ 2. Тя не само топлеше, но човек можеше да сложи на колелото по някоя филия хляб, за да се

КАК СЕ ТОПЛЕХА ПЛОВДИВЧАНИ ЕДНО ВРЕМЕ?

Написано от POTV

Неделя, 08 Януари 2017 11:51

препече. Пък ако имаше и парче суджук да закрепим на дилафа, да зацърчи и задими...

Кво парно, кви климатици, кви пет лева...

ИЗ ЧЕТВЪРТИ ТОМ НА "ЗАПОМНЕТЕ ПЛОВДИВ"

